

حدیقتہ الحدائق

مجموعہ از سناجاتا و اشعار مذہبی

کرد آورنده و شاعر:

غلامحسن رازانی

سرشناسه: رازانی، غلامحسین، ۱۳۰۴ -
 عنوان و نام پدیدآور: حدیقه الحدائق: مجموعه‌ی مناجات‌ها و اشعار مذهبی / گردآورنده و شاعر غلامحسین رازانی.
 مشخصات نشر: قوچان: انتشارات خبوشان، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری: ۱۱، ۱۹۹ ص.
 شابک: ۹۱۲-۶۷۶-۶۰۰-۹۷۸: ۱۲۰۰۰۰ ریال؛
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
 موضوع: شعر فارسی -- مجموعه‌ها
 موضوع: Persian poetry -- Collections
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۶ ح ۴ / ۱۷ ر / ۴۰۳۲ PIR
 رده بندی دیویی: ۸۱۶/۰۰۸
 شماره دانشناسی ملی: ۴۸۸۳۸۹۳

شناسنامه کتاب:

عنوان کتاب: حدیقه الحدائق
 گردآورنده و شاعر: غلامحسین رازانی
 ویراست و تعلیقات: امیر همای
 صفحه‌آرایی و طرح جلد: امیر هراتی
 ناشر: انتشارات خبوشان
 تاریخ انتشار: ۱۳۹۶
 نوبت چاپ: اوّل
 قطع: وزیری
 شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
 چاپ: خانه چاپ کتاب
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۷۶۹-۱۲-۶
 قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

www.khabushan.ir

مرکز پخش: قوچان - بازار مشهد، بعد از چهارراه دوم، طبقه ی فوقانی فیزیوتراپی توکل، انتشارات خبوشان.

سامانه پیامکی: ۵۰۰۰۱۳۳۳۲۴۶۱۴۵

تلفن: ۴۷۲۴۶۱۴۵ (۰۵۱)

— کلیه ی حقوق برای انتشارات خبوشان محفوظ است —

فهرست مطالب

الف.....	سخنی با خوانندگان.....
ب.....	پیشگفتار.....
ج.....	مقدمه.....
۱.....	مناجات.....
۴۱.....	مدایح، مولوی ها و مرثیاتی.....
۴۳.....	حضرت ختمی مرتبت (ص).....
۵۳.....	حضرت علی (ع).....
۶۹.....	حضرت زهرا (س).....
۸۱.....	حضرت مجتبی (ع).....
۹۱.....	حضرت اباعبدالله (ع) و یاران و خاندان آن حضرت.....
۱۳۹.....	حضرت علی بن الحسین (ع).....
۱۴۵.....	حضرت باقر (ع).....
۱۴۹.....	حضرت صادق (ع).....
۱۵۳.....	حضرت کاظم (ع).....
۱۵۷.....	حضرت رضا (ع).....
۱۶۹.....	حضرت جواد (ع).....
۱۷۵.....	حضرت هادی (ع).....
۱۷۹.....	حضرت عسکری (ع).....
۱۸۵.....	حضرت قائم (عج).....
۱۹۳.....	اشعار متفرقه.....

سخنی با خوانندگان

اثر پیش رو شامل اشعاری است که گردآورنده‌ی محترم در طی سال‌های دراز فعالیت خود در زمینه‌ی موسیقی مذهبی (مدّاحی و مرثیه‌خوانی) شنیده و خوانده و به صورت جُنگی فراهم آورده است؛ همچنین از تجربیات خود به عنوان شاعر نیز آثاری را در این دفتر گنجانده است.

در ابتدای آماده‌سازی این کتاب، ویراستار اصرار داشت که این اثر تنها شامل مجموعه‌ای از اشعار نباشد بلکه به کتاب، مجموعه‌ی مختصری از آثار درخشان موسیقی مذهبی در قالب لوح فشرده صوتی (CD) نیز پیوست گردد تا بهای و مقدمه‌ای باشد که علاقه‌مندان با آنچه در گذشته به عنوان موسیقی مذهبی (مدّاحی و مرثیه‌خوانی) به عنوان یکی از شاخه‌های مهم موسیقی اصیل (دستگاهی)، جریان داشته است آشنا شوند و تفاوت این هنر فاخر را با آنچه امروزه در قالب مدّاحی و مرثیه‌خوانی ارائه می‌گردد تشخیص دهند؛ همچنین به این بهاء، مقدمه‌ای چگونگی خواندن و از آن مهم‌تر خوب خواندن برای ایشان فراهم شود. قصد دیگر ویراستار آن بود تا در هر مقدمه‌ای در آغاز کتاب، به آسیب‌شناسی موسیقی مذهبی - که در سال‌های اخیر گرفتار انحرافات تأسفک‌بار گردیده است - بپردازد. متأسفانه ذیق وقت و گرفتاری‌های گوناگون، این فرصت را به دست نداد. امیدوارم به یاری خداوند متعال در چاپ‌های بعد، این دو مهم میسر گردد.

پیش از مطالعه‌ی کتاب، توجه خوانندگان را متوجه نکات ذیل جلب می‌گردد:

- چون اشعار نقل شده در طی سال‌های طولانی و از راه شنیدن (و نه مطالعه‌ی اصل منبع) گردآوری شده است ممکن است متن برخی از اشعار دارای اشکالاتی باشد. سعی شده است که در حدّ توان، اشعار این مجموعه با منبع موثّق مقابل تصحیح شود. چنانچه خواننده‌ی محترم در این زمینه به اشکالی برخورد کرد، ببخشد و ما را در اصلاح آن یاری رساند.

- تا حدّ امکان سعی شده است نام شاعران در ذیل اشعار ذکر شود. آنگاه که در یافتن نام شاعر راه به جایی نبریم عنوان «به دست نیامد» به کار برده شد. وزن عروضی و قالب‌های شعری نیز برای آشنایی خوانندگان محترم با ساختار شعری - که در اجرای صحیح آن‌ها تأثیر غیرقابل انکار دارد - آورده شده است.

- اشعار بر اساس همان ترتیب الفبایی حروف ردیف و قافیه - که تقریباً در تمام مجموعه‌های شعری رعایت می‌شود - مرتّب شده‌اند.

- به منظور قرائت صحیح و فهم معنای شعر، برخی کلمات اعراب‌گذاری شده و شرح و معادل لغات دشوار در پاورقی آمده است.

پیشگفتار

در روزگار جوانی که با نیروی خدادادی، انسان قادر به انجام بسیاری از امور است نگارنده نیز با صدایی که به لطف الهی، رسایی و گیرایی داشت در مجالس مذهبی اقدام به خواندن اشعار مذهبی می نمودم. اکنون که به سن پیری رسیده ام کرجا توان دوران جوانی در وجودم نیست اما همچنان توفیق شرکت و کسب فیض در جلسات مذهبی را دارم و با نجوای مداحان و مرثیه خوانان هموا می شوم.

از همان روزگار جوانی علاقه مند بودم اشعار مختلفی را که به مناسبت های گوناگون در این مجالس خوانده می شد جمع آوری کنم تا بتوانم روزی به صورت کتابی به حضور مشتاقان تقدیم نمایم. خوشبختانه این تصمیم در سال جاری میسر شد.

امیدوارم خوانندگان گرامی با تمرین آواهای اصیل ایرانی به رویه ی صحیح، علمی و زیبای مداحی، مناجات خوانی و مرثیه سرایی بازگردند و اشعار مربوط به این موضوعات را صحیح و درست، اجرا و به سمع شنوگان برسانند.

مقدمه

مطالب بخش مقدمه را می‌توان به عنوان پیش‌درآمدی بر اشعار داخل کتاب محسوب کرد؛ لذا به خوانندگان محترم پیشنهاد می‌کنم که حداقل یک مرتبه مطالب مشروحی ذیل را مطالعه فرمایند تا اشعار داخل کتاب بهتر مورد استفاده‌ی آنان قرار گیرد.

هر مدّاح، مرثیه‌خوان، مناجات‌خوان و حتّی مؤذّن باید ویژگی‌های سه‌گانه‌ی ذیل را به حدّ کافی دارا باشد.

- صدای دلنشین و ...

- شناخت شعر؛ به این معنا که اشعار مورد استفاده باید دارای محتوا و معنی مطلوب و مناسب با شأن و منزلت - ضرائح ائمه‌ی معصومین (ع) باشد. ضمناً انتخاب شعر متناسب با زمان و مکان اجرا نیز از ارکان بسیار مهم و اثرگذار در اجراست که این اصل در موسیقی اصیل ایرانی با عنوان «مناسب خوانی» معرفی می‌شده است.

- آشنایی کافی با موسیقی اصیل ایرانی؛ خواننده باید با موسیقی اصیل ایرانی آشنایی مطلوب داشته باشد. موسیقی اصیل ایرانی در ساختار آوازی خود که در قرون اخیر وضع شده است در قالب هفت دستگاه و شش آواز تقسیم‌بندی شده است. هر یک از هفت دستگاه و شش آواز، دارای اجزای کوچکتری به نام «گوشت» است. از کنار هم قرار گرفتن و تسلسل منظم و هدفمند گوشه‌ها، با فواصل، ظرایف و جزئیاتی که از نظر حالت و زمان‌بندی دارند شخصیت و هویت هر دستگاه و آواز به وجود می‌آید.

هرآینه نقصی در هر یک از این سه اصل وجود داشته باشد زحمت‌های اجراکننده به نتیجه‌ی مطلوب نخواهد رسید؛ بخصوص اصل سوم که شناخت و اجرای صحیح آواهای ایرانی است؛ عدم آشنایی با این فنّ شریف و ظریف یا ایجاد ابتکارات غیر اصولی سبب نقص، عدم تأثیرگذاری و انحراف از مسیر صحیح می‌شود.

به همین منظور و به جهت روشن شدن افکار خوانندگان گرامی بخش‌های مختلف موسیقی اصیل ایرانی را به شرح ذیل بیان می‌نماید و اکیداً یادآور می‌شود که تعلیم و فراگیری این آواها باید و باید در محضر یکی از هنرآموزان و اساتید آگاه و مکتب‌دیده صورت پذیرد تا شیوه‌ی صحیح اجرا از طریق آموزش حضوری به هنرجو منتقل شود.

هفت دستگاه موسیقی اصیل ایرانی عبارتند از:

دستگاه شور

دستگاه ماه

دستگاه همایون

دستگاه سه‌گاه

دستگاه چهارگاه

دستگاه نوا

دستگاه راست‌پنجگاه

شش آواز موسیقی اصیل ایرانی نیز عبارتند از:

آواز بیات ترک

آواز افشاری

آواز دشتی

آواز ابوعطا

آواز بیات کرد

آواز اصفهان

هر یک از دستگاه‌ها و آواها نیز چنانکه پیش از این بیان شد شامل تعدادی اجزای کوچکتر به نام گوشه است. علاقه‌مندان برای آشنایی بیشتر می‌توانند به یکی از روایت‌های ردیف؛ نظیر: ردیف استاد عبدا... دوامی، ردیف استاد ادیب خوانساری و ... مراجعه کنند.